

**ПРЕДИЗВИКАЙ:
НЕОСНОВАТЕЛНОТО ОБОГАТЯВАНЕ!**

Рецензенти:

проф. д-р Поля Голева
доц. д-р Красимир Митев
доц. д-р Стоян Ставру
съдия Албена Бонева
съдия Николай Марков

На корицата: Василий Кандински, *Композиция VIII*, 1923,
канава, масло, 140 x 201 см.

© Стоян Ставру, Димитър Топузов, Николай Павлевчев, *съставители*

© Стоян Ставру, *автор на предговора*

© Стоян Кораков, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2019

ISBN: 978-954-28-2937-9

ПРЕДИЗВИКАЙ: НЕОСНОВАТЕЛНОТО ОБОГАТЯВАНЕ!

СЪДЪРЖАНИЕ

Съучастници в конференцията	15
-----------------------------------	----

КАНДИНСКИЦИРАЙ ПРАВОТО!

(ЗА ТАЙНИЯ ЖИВОТ НА ТОЧКАТА... В ГЕОМЕТРИИТЕ НА ПРАВОТО)

<i>Стоян Ставру</i>	19
---------------------------	----

Раздел I

ИСТОРИЧЕСКИ

И ОБЩОТЕОРЕТИЧНИ

АСПЕКТИ	31
----------------------	----

§ 1. Някои аспекти

НА НЕОСНОВАТЕЛНОТО

ОБОГАТЯВАНЕ В РИМСКОТО ПРАВО

<i>Малина Новкиришка</i>	33
--------------------------------	----

1. Принципът на санкционирането
на неоснователното обогатяване..... 33
2. Някои хипотези, съответно искове за санкциониране
на неоснователното обогатяване в частното право..... 37
3. Публичноправни аспекти на неоснователното
обогатяване в римското право..... 60
4. Заключение

70

§ 2. Граници на прилагане на принципа

ЗА НЕДОПУСТИМОСТ НА НЕОСНОВАТЕЛНО ОБОГАТЯВАНЕ

<i>Янаки Стоилов</i>	71
----------------------------	----

1. Влиянието на справедливостта
върху принципа за недопустимост
на неоснователно обогатяване
на неоснователно обогатяване	71
2. Неоснователното обогатяване
като нарушение на принципа
за равенството в правото
на неоснователното обогатяване.....	73
3. Предпоставки за приложение на института
на неоснователното обогатяване.....
на неоснователното обогатяване.....	77
4. Разширяване на границите на приложение на принципа
за недопустимост на неоснователно обогатяване
на неоснователно обогатяване	81
5. Изводи
на неоснователно обогатяване	91

§ 3. ОСНОВАНИЯТА НА ПРАВОТО

И ПРАВНОТО ОСНОВАНИЕ

<i>Бойка Чернева</i>	93
1. Разум и право – рационалната концепция за правото.....	93
2. Основанията на правото и неговият аргументативен характер.....	97
3. Prudentia legis и prudentia juris – приносът на Норберто Бобио.....	99
4. Институционален факт и правно основание	102
5. Норма, факт, основание за настъпване на правни последици	106
6. Изводи	108

Раздел II

ВЪПРОСИ НА ОБЩАТА УРЕДБА

(чл. 55–59 ЗЗД).....	111
----------------------	-----

§ 4. Някои въпроси на неоснователното

ОБОГАТЯВАНЕ В ТЕОРИЯТА И СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА

<i>Поля Голева</i>	113
1. Въведение	113
2. Деликтната кондикция.....	114
3. Съдебна практика по прилагането на чл. 59 ЗЗД.....	116
3.1. Ползване без правно основание на чужда вещ.....	116
3.2. Претенция за плащане на обезщетение извън рамките на договора	121
3.3. Субсидиарният характер на иска по чл. 59 ЗЗД.....	123
3.4. Неоснователно обогатяване и непозволено увреждане	125
4. <i>Condictio causa data non secuta</i>	128

§ 5. СУБСИДАРИЯТ ХАРАКТЕР

НА ОБЩИЯ ИСК ЗА НЕОСНОВАТЕЛНО ОБОГАТЯВАНЕ

<i>Красимир Митев</i>	131
1. Правилото за субсидиарност: понятие, терминологични и сравнителноправни бележки	131

2. Субсидиарният характер на общия иск за неоснователното обогатяване: становища в българската доктрина и практика	139
3. Съдържание на правилото за субсидиарност	141
4. Обяснения на правилото за субсидиарност	152
5. Изводи	163
6. За и против субсидиарността	167
§ 6. ПРАВНА СЪЩНОСТ НА ПОНЯТИЕТО „ОСНОВАНИЕ“ В ИНСТИТУТА НА НЕОСНОВАТЕЛНОТО ОБОГАТЯВАНЕ	
<i>Ивайло Малинов</i>	179
1. Въведение	179
2. Терминологични уточнения	180
3. Преглед на теориите за понятието „основание“ в института на неоснователното обогатяване	183
4. Изводи	190
§ 7. ОЩЕ ВЕДНЪЖ ЗА СЪОТНОШЕНИЕТО МЕЖДУ ЛИПСАТА НА ОСНОВАНИЕ ПО ЧЛ. 55, АЛ. 1 ЗЗД И ОСНОВАНИЕТО ПО ЧЛ. 26, АЛ. 2 ЗЗД В СВЕТИЛНАТА НА РИМСКОТО ПРАВО И РИМСКОПРАВНАТА ТРАДИЦИЯ	
<i>Димитър Стоянов</i>	193
1. Въведение	193
2. Неоснователното обогатяване и неговото развитие в римското право	194
3. Кауза в римското право?	200
4. Каузата, неоснователното обогатяване и отношението между тях през погледа на Дома и Савини	203
4.1. Учението за каузата във френската правна доктрина	204
4.2. Теорията на Савини и последващото ѝ възприемане от германската правна доктрина	207
5. Заключение	210

Раздел III

ОСОБЕНИ ХИПОТЕЗИ

В ГРАЖДАНСКОТО ПРАВО.....211

ПОДРАЗДЕЛ ПЪРВИ

ВЕЩНО ПРАВО..... 213

§ 8. НЕОСНОВАТЕЛНОТО ОБОГАТЯВАНЕ

И ПРАВАТА НА ПРИРАВНЕНИЯ НА

ДОБРОСЪВЕСТЕН ВЛАДЕЛЕЦ В ХИПОТЕЗИТЕ

НА ЧЛ. 70, АЛ. 3 И ЧЛ. 74, АЛ. 2 ЗС

Делян Недев..... 213

1. Уводни бележки..... 213

2. Владелецът по предварителен

договор, сключен със собственика 213

2.1. Основни въпроси..... 213

2.2. По отношение на предварителния договор..... 214

2.3. По отношение на изискването

прехвърлителят да е собственик 220

2.4. По отношение на правото на задържане? 224

3. Собственикът е знаел за подобренията

и не се е противопоставил..... 227

3.1. Приложимост на разпоредбата

на чл. 74, ал. 2 ЗС 227

3.2. Знанието 229

3.3. Непротивопоставянето 233

4. Заклучителни думи 234

ПОДРАЗДЕЛ ВТОРИ

ОБЛИГАЦИОННО ПРАВО 235

§ 9. По някои въпроси на НЕОСНОВАТЕЛНОТО

ОБОГАТЯВАНЕ ПРИ ДОГОВОРИТЕ ЗА ИЗДРЪЖКА И ГЛЕДАНЕ

Диана Асеникова..... 235

1. Увод 235

2. Какво е правното основание на кондикционната

претенция на приобретателя? 235

3. Разполага ли прехвърлителят

с възражение за изпълнен нравствен дълг? 240

4. Има ли кондикционна претенция лицето, което не е длъжник, но престава длъжимото на кредитора?.....	244
5. Кой е надлежен ответник по кондикционния иск при договор в полза на трето лице?.....	249
6. От кой момент възниква правото да се иска връщане на даденото по развален договор?	251
7. Какво е съдържанието на реституционната претенция при безвъзмездно отчуждаване на имота преди поканата за връщане?	256
8. Заключение	261
§ 10. КОМПЕНСАЦИЯ НА ВИНИ ПРИ ДОГОВОРНАТА ОТГОВОРНОСТ И НЕОСНОВАТЕЛНОТО ОБОГАТЯВАНЕ	
<i>Андреан Славчев</i>	263
1. За същността на компенсацията на вини	264
2. Намира ли приложение чл. 83, ал. 1 ЗЗД спрямо неоснователното обогатяване?	271
3. <i>Culpa compensatio</i> и <i>in pari turpitudine cessat repetitio</i>	273
4. Реставрация на правилото <i>in pari turpitudine cessat repetitio</i> ?.....	278
5. Прилагане на <i>in pari turpitudine cessat repetitio</i> в хипотезата на чл. 59 ЗЗД.....	289
6. Заключение	291
ПОДРАЗДЕЛ ТРЕТИ	
СЕМЕЙНО И НАСЛЕДСТВЕНО ПРАВО	
293	
§ 11. ХИПОТЕЗИ НА НЕОСНОВАТЕЛНО ОБОГАТЯВАНЕ МЕЖДУ СЪПРУЗИТЕ	
<i>Атанас Петров</i>	293
1. Фактически състав и принципна недопустимост на неоснователното обогатяване в частното право.....	293
2. Проявления на забраната за неоснователното обогатяване в семейното право.....	296
2.1. Хипотези на неоснователно обогатяване при режим на съпругеска имуществена общност	297

2.2. Хипотези на неоснователно обогатяване при режим на разделност.....	305
2.3. Хипотези на неоснователно обогатяване при договорния режим	307
3. Обобщение.....	308

§ 12. ПРАВО НА ПРЕСМЯТАНЕ

ПРИ УВЕЛИЧЕНО НАСЛЕДСТВО: ПОТЕСТАТИВНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА НЕОСНОВАТЕЛНОТО ОБОГАТЯВАНЕ В НАСЛЕДСТВЕНОТО ПРАВО (ЧЛ. 12, АЛ. 2 ЗН)

<i>Стоян Ставру</i>	309
1. Същност и цел на правото по чл. 12, ал. 2 ЗН.....	310
2. Пресмятане между наследници и заветници.....	316
3. Пресмятане между съпрузи	326
4. Подобряване на конкретна вещ	329
5. Спомагане да се увеличи наследство като цяло.....	337
6. Определяне на размера на приноса	339
7. Липсата на възнаграждаване по друг начин	341
8. Упражняване на правото по чл. 12, ал. 2 ЗН.....	347
9. Обобщение.....	361

Раздел IV

ОСОБЕНИ ХИПОТЕЗИ

В ТЪРГОВСКОТО ПРАВО	363
---------------------------	-----

§ 13. НЕОСНОВАТЕЛНО ОБОГАТЯВАНЕ

ОТ НЕУСТОЙКА ПО ДОГОВОР

ЗА ФИНАНСОВ ЛИЗИНГ

<i>Александър Александров</i>	365
1. За разграничението между несправедливото и неоснователното обогатяване	365
2. Ще се обогати ли неоснователно лизингодателят по договор за финансов лизинг, ако получи неустойка в размер на оставащите плащания?.....	368
3. Заключение	374

§ 14. НЕОСНОВАТЕЛНО ОБОГАТЯВАНЕ НА ЧЛЕН

НА СЪВЕТА НА ДИРЕКТОРИТЕ С ПОЛУЧЕНО

ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ ПРИ НАЧАЛНА ЛИПСА НА ОСНОВАНИЕ

<i>Стефан Тихолов, Румен Неков</i>	377
1. Член 221, т. 5 ТЗ, или как съществуват толкова много различни начини да си прав.....	377
2. Решенията на ОСА. Общи бележки	379
2.1. Решенията за определяне възнаграждението на членовете на СД, на които няма да бъде възложено управлението.....	381
2.2. Договорът за участие в управлението (чл. 244, ал. 7, изр. 2 ТЗ).....	386
2.3. Оправомощаването за сключване на договор за участие в управлението. Правни последици при отклоняване от решението на ОСА	389
2.4. По въпроса за съдебния контрол на решенията за определяне на възнаграждение	395
3. Задължението, предвидено в чл. 240, ал. 1 ТЗ – пъпна връв на възмездността?.....	397
4. Член 221, т. 5 ТЗ – едно прав(н)озадължение?.....	400
5. Има ли действие решението за определяне на възнаграждение от предходно ОСА по отношение на членовете на СД, избрани с решение на последващо ОСА?.....	403
6. Основанието за възникване на органно правоотношение и неговата „договорна привидност“	404
7. Обратно при финикийците.....	406
8. Приемането на ГФО: потвърждение за съществуването на задължение за заплащане на възнаграждение на член на СД?	410
9. Реституция на неоснователно получените възнаграждения	413

§ 15. НЕПЛАТЕЖОСПОСОБЕН ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 608 ТЗ

ЛИ Е ТЪРГОВЕЦ, КОЙТО НЕ Е В СЪСТОЯНИЕ ДА ИЗПЪЛНИ ИЗИСКУЕМО

ВЗЕМАНЕ, ПОРОДЕНО ОТ МЕНИТЕЛНИЧНО НЕОСНОВАТЕЛНО ОБОГАТЯВАНЕ?

<i>Николай Павлевчев</i>	417
1. Мотиви за законодателната промяна на чл. 608, ал. 1, т. 1 ТЗ.....	418

2. Новелата.....	419
3. Какво означава понятието „отнасящо се до търговска сделка“?	420
4. Правна природа на задължението, породено от менителничното неоснователно обогатяване	425
Раздел V	
ПУБЛИЧНОПРАВНИ АСПЕКТИ	429
§ 16. Възстановяване на противоконституционни публични държавни вземания	
<i>Васил Петров</i>	431
1. Увод	431
2. Какъв е редът за възстановяване на противоконституционното публично държавно вземане?	432
2.1. Преглед на схващанията в доктрината и съдебната практика	432
2.2. Моето становище	437
3. Кондикция или деликт?	439
4. За косвения контрол за конституционност и за действието на решението на КС за обявяване на противоконституционност на закон	442
5. Заключение	449
§ 17. Искът за неоснователно обогатяване във връзка с незаконосъобразен публичноправен акт	
<i>Деян Драгиев</i>	451
1. Въведение	451
2. Приложно поле	453
2.1. Особенности на правоотношенията, свързани с публичноправни актове и неоснователно обогатяване	453
2.2. Квалификация в рамките на хипотезите на чл. 55, ал. 1 ЗЗД.....	455

3. Публичноправни актове – основания за преминаване на блага – и последиците от незаконосъобразността им	456
3.1. Закон	456
3.2. Подзаконов нормативен акт	459
3.3. Общ и индивидуален административен акт.....	460
4. Конкуренция с други искове. Други способы за реституция/репарация.....	464
4.1. Искът по чл. 55, ал. 1 ЗЗД и искът за неправомерно увреждане	464
4.2. Служебно задължение на държания орган за отстраняване на последиците от незаконосъобразния акт	467
5. Процесуални въпроси.....	469
5.1. Преюдициалност на установяването на незаконосъобразността на акта.....	470
5.2. Държавният орган като подпомагаща страна. Допустимост на регресен иск	471
6. Изводи	473
ПОКАЗАЛЕЦ	475
CONTENT	479
AUTHORS SUMMARIES	481